

Vörös Éva

Három vázlat

Majd megtudod

Megtörténik, hogy életünk leglényegesebb pillanataiban cserbenhagynak minket a szavak, és a megfogalmazhatatlanság riadalma lesz úrrá rajtunk. A megnevezhetetlenség vasmarkában szorong Mózes is: „Mit mondjak, ki küldött?” A válasz hallatán a varázsszóra megoldást várók csalódottsága veszi birtokba: „a Vagyok küldött” (2Móz 3,14). Majd megtudod...

De hogyan vigye hírül, hogy új korszak, új időszámítás köszönt be, ha nincs kézzelfogható, szájbarágható neve annak, ami történik. A Semmihez Nem Fogható nem alkuszik meg analógiákkal, nem alacsonyodik hasonlatokba. Nem félkész elemekből építkezik. Nincs meg az előretudás biztonsága, a kiszámíthatóság önhittsége. Mózes csak az Istenre utaltság elementáris szükségletét viheti hírül. Mindössze annyit, hogy Ő jelen lesz, és kegyelmesen megengedi majd, hogy felismerjék Őt az események vajúdásában, a „lenni vagy nem lenni” borotvaél-táncában. Úgy lesz jelen, hogy az életpártiak eggyel több szavazatot kapnak; nem a messziről látszó, elsöprő sikerben, hanem a hajszálon múltott szabadulás-élményekben.

A „majd megtudod” azt is jelenti, hogy most együtt kell élned az örökös nem-tudással. Ki kell bírnod, hogy nem elképzeléseid isteni változata szerint alakulnak az események. Sokszor az emberi reménykedéseket ízzé-porrá zúzva, sőt azok ellenére jön létre valami, amire csak rácsodálkozni lehet. Ki kell bírnod azt is, hogy úgy kell irányítanod, hogy nem az értelmi szerző vagy, hanem mindössze egy statisztá abban az emberi színjátékban, amely „Isten minden értelmet felülmúló szeretetéről” (Fil 4,7) szól.

A Kinyilatkoztatás azonban nemcsak a nem-tudás közelségét említi,

hanem kérés is egyben: maradj meg tudás-közelben. Váratlanul tör majd rád a felismerés. Ilyenkor ne menekülj el előle, maradj meg a birtokbavettség tehetetlenségében és alázatában. Az „igen, Uram, mert így volt kedves előtted” (Mt 11,26) lelületében. De kevés az, hogy „értsd elrendelt utadat”, nekem az kell, hogy szeresd is! Nincs „miért”, és nincs elvenni- és hozzátennivaló: Vagyok. Ez a legtöbb, mi adható. Melletted leszek, érted vagyok, olykor ellenedre, néha mindent betöltően, máskor meg tisztos távolból „a szememmel tanácsollak” (Zsolt 32,8). Tudom, legjobban jelenlétem elmondhatatlansága fáj. Nem tudok szavakba szűkülni, de ez ne csak kín legyen számodra, hanem a hártatlanság többlete is. Tanítson nyitottságra, a „minden lehetséges a hívőnek” (Mk 9,23) tágasságára.

Kérdezni Istent annyit jelent, mint belépni a ki nem számítható válaszok világába. A név helyett a történések végtelen variációja adatik. Jelen kell lenni teljes elfogadással, hogy felismerhessük: aki perlekedik a Mindenhatóval, hogy szaván fogja, az éppen abból marad ki, ami a legfőbb vágya: abból, hogy a megnevezhetetlen történeté valószínűsül, és a megfogalmazhatatlan elmondhatóvá szépül.

Mégis a ruha teszi az embert

A napokban megállított a gyorsolvasásban Kundera Hamis autóstóp című elbeszélése (Milan Kundera: Nevetséges szerelmek, Európa Kiadó, Bp., 1995). Amolyan könnyű nyári fogyasztásra alkalmas olvasmányként kaptam kölcsön a kötetet, aztán a sorok között ráismertem ismerősökre, jómagamra, és hirtelen nagyon súlyossá vált a könyv. Le kellett tennem, hogy ki-

pihenjem azokat a gondolati kaptatókat, amelyeket a szerző tétetett meg velem az ilyesfajta „elbeszélgetés” során.

A történet arról szól, hogy a szabadságát eltölteni készülő szerelmes pár ártatlannak induló játéka hogyan vadul el, és lesz leleplező és kiábrándító valósággá. A lányra az utóstopos szerepe osztódik, a fiúra pedig a kapóra jött alkalmat kihasználó macsóé. Zavarba ejtően felszabadultan és hitelesen alakítják szerepüket az újsütetű színészek, s egy idő után már visszacsinálhatatlanná válik a játék – kapcsolatuk viszont menthetetlenül benne ég az egész estét betöltő „előadásban”.

A történetet férfiszemmel láthatjuk, és nekem újra kellett olvasnom ahhoz, hogy meggyőződjem, nem félrehallottam-e azt a vérlázító igazságot, azt a kiborító férfipimaszságot, miszerint a „második nemben” a tisztaságot, a szentséget pusztán az alkalom hiánya szüli, ha viszont megteremtjük a „kereteket”, még a legmakulátlanabb ártatlanságból is kihozható az örömlány. Ráadásul ez a „folyamat” oly mértékben „ihlető” erejű, hogy még a legszelídebb Grál-lovagból is pusztán ösztönvezérelt vadállatot csinál. Ily módon a páros mindkét tagja nem mindennapi gyönyörök várományosaként „képes” alulmúlni nemének legalsó határát is.

Az író szerint ez a fajta, egyszer már megtapasztalt „pucér” valóság a későbbiek során hiába ölténé magára a makulátlan köntösét, a legáthatolhatatlanabb szentségből is kilátszik „mezítelenségének rút-sága” (Jel 3,18). Pontosan azt nem szenvedheti a „teremtés koronája”, amit olyan örületes szenvedéllyel keresett.

Keresztbe állt bennem ez a „szentségtelen” olvasmányélmény, aztán egy reggel nem kis rémülettemre hozzáadódott mindehhez egy bibliai „megerősítés”, amely mint ha arról szólt volna, hogy bizony a

szentség pusztán csak álruha rajtunk, és nem „bőrélmény”.

„Öltsétek fel az új embert, valóságos igazságban és szentségben” (Ef 4,23) – hangzott az aznapi parancs. Vagyis prédikatori megfogalmazásban: ideje van a pöreségnek, és ideje a pöreségtől való eltávolásnak. Tehát fel kell öltöznünk, mert szentülhetünk akármilyen intenzíven, és igazgathatjuk a fél világot, úgy el tud rongyolódni rajtunk ez a gúnya, hogy szükségünk van a cserére. És milyen jól jön ilyenkor, ha váratlanul megajándékoztatunk a testre szabott szentséggel és igazsággal, amit reggelre úgy készít ki nekünk Égi Gazdánk egy másfajta olvasmányélményben, mint az édesanya az aznapi tiszta ruhát gyermekeinek. Még kérlek is hozzá: Vegyétek fel, ha már idehoztam. Mintha tartana attól, hogy elmeztenkedjük az életünket – megsegíthetetlenül.

Mert meg lehet szokni a ruhátlan-ságot, és el lehet szokni a szégyen-érzettől. A kendőzetlen ösztönkésztetések kielégítése is juthat főszerephez, leszorítva a színpadról minden más játékost. Ránk éghet az istentelen identitás úgy, hogy a felkínált isteni igazság és szentség öltözéke a viselhetetlenségig bánthatja az alatta lévő sebesüléseket.

Lehet, hogy nem a ruhagond miatt látható a mezítelenségünk, hanem az öltözködési kedv hiányzik. Olykor nehéz viselet az igazság és a szentség. Olyan rémisztően eltérő tud lenni az, amit takar, és ami lát-szik! Ki bír otthon lenni mindkét világban? Lehúz az egyik, felemel a másik. Vonz a nehézkedés törvénye lefelé, de közben vágyakozunk felfelé.

Az Efezusi levél mondatával mintha kegyelmesen továbbíródna a Kundera-történet. Valakinek a szemét bántja hiányos öltözékünk, és úgy kínálja az igazság- és szentség-kiegészítőket, mint aki tudja, mégis a ruha teszi az embert. A magasból jövő ajánlat hoz fel az emberlét szintjére, még akkor is, ha olykor hatalmába kerít a bennünk szunnyadó állat, és felismerhetlenné szaggatja megújítottságunk jellemzőit. Megtépázott értékrendünk hitevesztetten tolja el magától az Égi Szabó kollektívát, de ha be-

lebátorodunk egy-egy ruhapróbába, meghatottan csodálkozhatunk jól felöltözött másunkra. Még ha szentségnek és igazságnak hívják is, testre szabott tud lenni, és még jól is áll. Mert nekünk készítettett, frissen mosott és vasalt. Új embernek érezzük magunkat tőle, mert kegyelmesen eltakarja mezítelenségünk rútságát. Lehet, hogy mások ebben nem ismernek ránk, de annak a szemében, aki ezt ránk adta, igenis szentek és igazságban lévőek vagyunk. Ezt a szerepet is el lehet játszani a Láthatatlan Nézőseregnek úgy, hogy végén benne felejtjük magunkat! Van rá példa: a szentek élete.

Életre ítélve

„Én élek, és ti is élni fogtok” – mondja Jézus a János-evangéliumban (14,9). Én meghalok, és ti is meg fogtok halni – mondja az öngyilkos merénylő.

Napjaink politikai tapasztalatai gazdag példatárát adják a halálba-kényszerítésnek. Micsoda elszánt-ság, micsoda kilátástalanság, milyen illegitim választás ez? Hiszen a saját élettel sem rendelkezhettem, de magammal rántani másokat a halálba – hatványozottan tiltott határátlépés. Mégis lehet olyan pokolközel a sorsunk, lehet annyira tartósan elviselhetetlen, hogy mindez átkeresztelődhet önfeláldozássá, mártíromsággá.

Nemcsak tőlünk távoli földrészek mindennapjainak eseménye, hanem akár saját életünk titkos erőharcaiban is megformálódhat ez az öngyilkos elszánt-ság. A rontás többnyire belülről támad, és rajtunk keresztül „másra is van vágyódása”. A pusztíthatnék ritkán egyszemélyes, és nem „környezetbarát”, hanem jól irányzottan célba veszi szeretteinket. Ily módon a veszedelem körének hatósugara fájdalmasan nagy lehet. Gyilkos indulataink kelyhével másokat is megkínálunk. Kulturális kötöttségeink talán visszariasztanak attól, hogy eluralkodjon rajtunk a törhetnék-zúzhatnék, de szavainkkal annál gyakrabban, szinte meggondolás nélkül képesek

vagyunk halálba rántani érzéseket, kapcsolatokat, utána pedig belső életünket eláraszthatja a síri csend és a hullaszag.

Ezzel szemben létezik egy ellen-erő, amelyről a Biblia beszél, s amely ellenkező előjellel képes magával rántani bennünket – az életbe. Olyan ez, mint a sziklahasadékokban is megkapaszkodó hajszálgöyökér, amely dacolva viharral és az eső árával, a fény felé tör, és kizöldül. Létevel hirdeti, hogy túléli és legyőzi a pusztíthatnéket. Az életnek is van kényszerítő ereje, és vele szemben ugyanolyan tehetetlenséget tapasztalhatunk meg, mint amilyen védtelenek az öngyilkos merénylő áldozatai. Valaki mellette döntött, ezért megkérdezésünk és beleegyezésünk nélkül mi is életre ítéltettünk. Ezért muszáj jól csinálni, nem elrontani, megbocsátani, szeretni. Még akkor is, ha ez logikátlan, ha okafogyott. Pontosabban mégsem az, mert van egy megmáshíthatatlan végzés: Én élek – mondja az Élet Ura, és szava történés. Ezért akarunk ellenére átsorolunk a halál mezsgyéjéről a megújulás, a mégis-szeretés világába.

Amikor az ún. józan ész ellene mond a reménységnek, és tényeket állít csatasorba, s a reménytelenség mindent elsöprő túlerővel támad, akkor ebbe a harci zajba beleszól egy halk és szelíd hang: Én élek, és ebből – nem belőled, nem a te életképtelen helyzetedből – következik, hogy te is életre ítéltettél. Ha pedig mindez egyszerre hangzik a Magasból és lényünk legbelsejéből, akkor menthetetlenül bővelkedő életre „kényszerülünk”. Iga ez rajtunk, de az Ő igája, „boldogító és könnyű”, mert a halálérők mozdíthatatlan terhe ezzel a hasznos szerszámmal „kétemberesen”, túlnani segítséggel elviselhető. Sőt olyan mélyszántást végezhet a földi létben, amely az örök életre terem.

Nem híranyag, mint az öngyilkos merénylet, de az üdvtörténet során mégis megessik, hogy olykor ránk tör az élet. Védtelenül találja bennünk a halálvágyat, a ronthatnéket, és elsöpri azt. Ránk kényszeríti akaratát, az életet, és mi tehetetlenül megadjuk magunkat neki, mert erősebb nálunk. Legyen áldott érte az Ő szent neve!